

ПРО РОБОТУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАД ТЕКСТАМИ: КОРОТКИЙ ОПИС ПОСЛІДОВНО-СИМЕТРИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Шевчук Лариса Миколаївна, к. п. н., ст. наук. співробітник
Інститут педагогіки НАПН України

У контексті сучасних змін у початковій освіті актуальним і важливим є переосмислення змісту та специфіки організації роботи учнів над текстами. На нашу думку, перспективним є застосування послідовно-симетричної технології, основою якої є ґрунтовне опрацювання різноманітних текстів. Пріоритетним є сприймання школярем тексту як зразка для власної текстотворчої діяльності (оптимальним є досягнення цього на рівні підсвідомості, на інтуїтивному рівні). Водночас, важливо надати кожній дитині можливість працювати з незнайомим текстом.

Застосування послідовно-симетричної технології передбачає багаторазове повернення до тексту. Адже, як пише Ю. Лотман (протекст художнього стилю): «Маючи здатність концентрувати величезну інформацію на площі дуже невеликого тексту ... художній текст має ще одну особливість: він видає різним читачам різну інформацію – кожному залежно від його розуміння, він же дає читачеві мову, на якій можна засвоїти наступну порцію відомостей під час повторного прочитання.» [2, с. 33] На нашу думку, зазначене характерне і для науково-популярних текстів. Водночас, слід зазначити, що відповідно до послідовно-симетричної технології багаторазове повернення до тексту здійснюється ненав'язливо завдяки застосуванню різноманітних завдань, факт включення дитини у процес навчальної діяльності (та її інтенсивність, якість) легко відстежується завдяки письмовому виконанню завдань.

Назва «послідовно-симетрична технологія» відображає її сутність. Так, «послідовність» забезпечується завдяки поступовому переходу від сприймання незнайомого тексту до впізнавання тексту (абзаців, речень, слів), відтворення та відновлення тексту (абзаців, речень, слів), його доповнення та конструювання, виконання творчих завдань на основі запропонованих текстів, створення власних текстів. «Симетричність» (у назві технології) відображає те, що діаметрально протилежними точками є текст, а саме:

- 1) текст, який запропонований (на початковому етапі);
- 2) текст, створений учнем або ученицею (на кінцевому етапі).

Проміжними ланками між зазначеними вище точками є такі:

- деформований текст (аналогічно – абзаци, речення, слова);
- текст з пропусками (а також абзаци, речення, слова);
- частини тексту (речення, слова, букви);
- окремі матеріали.

У переліченому вище чітко простежується така закономірність, – обсяг запропонованого поступово зменшується, а створеного – зростає. Щодо діяльності школярів ще раз уточнимо, що це відтворення текстів, відновлення, доповнення,

конструювання текстів, створення учнями текстів із використанням запропонованих матеріалів. Відтворення, відновлення та доповнення здійснюється на матеріалі знайомих текстів (після читання), доповнення та конструювання – без попереднього ознайомлення з текстами.

Впровадження послідовно-симетричної технології в освітній процес початкової школи (відповідно до навчальної програми курсу за вибором «Читаємо. Розуміємо. Творимо») можливе починаючи із першого або другого класу. Для забезпечення ефективної роботи молодших школярів над текстами розроблено такі навчальні посібники (авт. Шевчук Л.):

- для 1 класу – «Мишка-шкряботушка», «Чи добре самому»;
- для 2 класу – «Дарунки із трьох зернин», «Названий батько», «Чому рипить сніжок», «Бабусині хитрощі»;
- для 3 класу – «Горішки від білочки», «Велика таємниця», «Чи мудро збудований світ», «Коник-стрибунець»;
- для 4 класу – «Загублений гаманець», «Знахідка», «Три бажання», «Світлячок».

Для забезпечення диференціації навчання під час виконання вміщеної на сторінках посібників системи завдань доцільним (і навіть необхідним) є надання кожному учню (учениці) можливості працювати в оптимальному саме для нього (для неї) темпі. За умови збігу темпу (виконання однакових завдань) можливе об'єднання школярів у пари, групи. Водночас, зазначимо, що застосування індивідуальної роботи молодших школярів над текстами у контексті послідовно-симетричної технології можливе і в позаурочний час.

Список літератури

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – Москва, 1981. –139 с.
2. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. –Москва,1970. –384 с.
3. Тураева З.В. Лингвистика текста (Текст: структура и семантика) : Уч. пособие для студентов. –Москва, 1986. –127 с.
4. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: посібн. для вчителя. –Київ : Освіта, 2007.–334 с.
5. Шевчук Л.М. Читаємо. Розуміємо. Творимо. Навчальна програма курсу за вибором для учнів 2-4 (1-4) класів.– Режим доступу:
http://www.undip.org.ua/news/library/navch_program_detail.php?ID=9285 (дата звернення 28.02.2020). – Назва з екрана.
6. Шевчук Л. М. Від сприймання тексту – до текстотворення (на прикладі застосування симетрично-послідовної технології). *Contemporary innovative and information technologies of social development: educational and legal aspects. Monograph* 24. – Katowice: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. – S. 421-428.